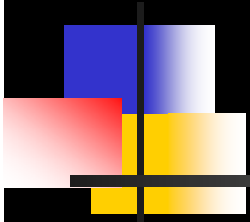
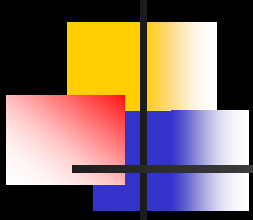

تئوري شكل خوب شهر

الف- توصيف فرم شهر

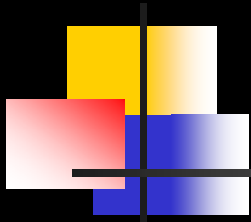

■ تعريف ٣ تئوري

■ تئوري برنامہ ريزي

■ تئوري عملکردي

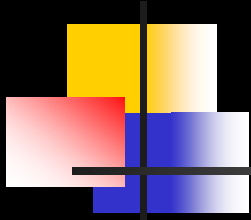
■ تئوري هنجاري

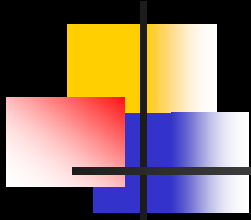
■ **تئوري برنامه ريزي:** اين تئوري بيان مي كند كه تصميمات عمومي و پيچيده توسعه شهري چگونه اتخاذ مي شود يا چگونه بايد اتخاذ شود. اين مساله مستلزم شناخت كليۀ فعاليت هاي پيچيده سياسي و اقتصادي ايت كه به آن "تئوري تصميم گيري" گفته مي شود.

■ **تئوري عملکردي:** چرا شهرها هريك شكل خاصي به خود مي گيرند و اين عملکرد در چه شكل هايي پاسخ داده مي شود

■ **تئوري هنجاري:** ارزش هاي انساني و شكل مجتمع هاي زيستي چه ارتباطي باهم دارند و چگونه مي توان يك شهر خوب را ساخت

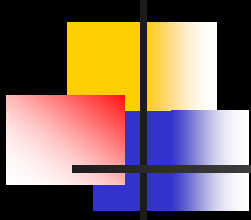

■ **تعريف مجتمع زيستي:** توزيع فضايي افراڊي كه مشغول انجام فعاليتي هستند و جريان فضايي حاصله از حرکت افراد، كالا و اطلاعات و خصوصيات كالبدية كه فضا را به نحوي كه براي آن فعاليت ها اهميت داده باشد تعريف و تبين مي نمايد.

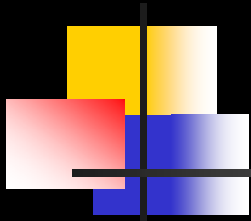

■ تئوري هنجاري در شهرسازي:

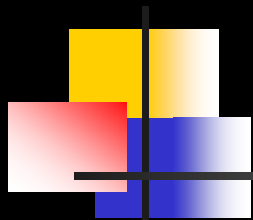
- اين تئوري بر اين ادعا است كه شكل هر سكونتگاه دائمي بايد يك مدل سحر آميز از جهان و خدايان باشد و و سيله اي است براي پيمودن پيوند دادن انسانها به آن نيروهاي عظيم و راهي است براي تثبيت نظم و هماهنگي جهان هستي. از اين طريق مكاني امن و مطمئن براي زندگي انسان ايجاد مي شود و جهان به حركت مقدس د تعيين شده خود ادامه مي دهد
- ۱ دو نمونه از پيشرفته ترين تئوري هاي مربوط به جهان هستي متعلق به چين و هندوستان است.

■ مدل چینی: دارای شکل آگاهانه بوده در جنوب شرقی آسیا نمونه آن در پکن و کیوتو و سئول است مدل حاوی معانی و رنگهایی است که به جهات اصلی مربوط می شود مثلاً تاریک و نامطلوب است و لذا در مقابل آن یک سپر دفاعی ایجاد شود شهر به اجزای کوچک تقسیم می شد با شبکه های خیابانها و راهها وجود سلسله مراتب در شهر و عناصر محدود کننده فضا، دروازه ها و ورودی ها دارای حفاظت جادویی

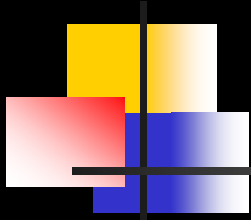

■ در این تئوری ها از محور خطی، محوطه بسته دایره ای شکل با دروازه های محافظ آن، تسلط بالا بر پایینی، یا بزرگ و کوچک، مرکز مقدس، معانی متفاوت جهات اصلی بر اساس رابطه آنها با خورشید و فصول، شبکه شطرنجی منظم، سلسله مراتب ساختاری تقارن و طرفه به عنوان نمادی از دوگانگی و دوقطبی بودن، استفاده از نشانه ها در نقاط حساس به عنوان راهی برای کنترل بصری عرصه های وسیع، ماهیت مقدس کوه ها و غارها و آب نام برد.

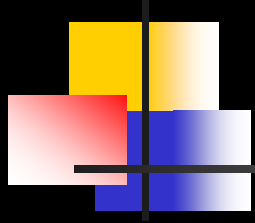

- مفاهيم اين شهرها عبارتند از : نظم و ثبات تسلط يك رابطه دائمي نزديك بين شكلو عمل ,يعني از همه مهم تر نفي زمان ,فرسودگي ,مرگ و هرج و مرج ترسناك .
- طرح منظم شهرهاي رومي كار دوودكيومانوس

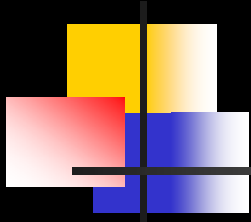
- سومين مدل هنجاري مدل ارگانیک: شهر به عنوان يك موجود زنده، نظريه سيستمي، عدم تفكيك شكل و عملکرد، ارگانيسم پويا با تعادل و توازن، ادغام شكل و عملکرد، الگوهاي شعاعي، واحدهاي محدود شده، كمر بندسبز، مراكز متمرکز، طرح هاي تخيلي و غير هندسي، انحناهاي نامنظم، اشكال "ارگانیک"، مواد طبيعي، مسكن با تراكم كمتر، متوسط، نزديكي محسوس به زمين، گياهان و حيوانات و فضاي باز كافي. درخت به جاي ماشين، اندازه بهينه شهر، علاقه به طبيعت و ميل به نزديك شدن به عناصر طبيعي و زنده
- بزرگان تئوري ارگانیک: پاتريك گدس، مامفورد، المستد (منظرشاز آمريكايي)، ابنزر هوارد (اصلاح طلب سوسياليست)، منطقه گر ايباني چونهوارد ادم و برتون مك كي، كلارنس پري (فكر محله) آرتور كلېكسون (اكولوژيست) و رايت و ريموند آنوين

ب تئوري شكل خوب شهر

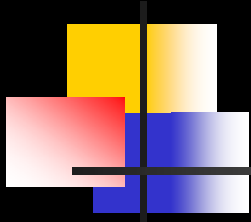
■ محور عملکرد

■ محور عملکرد

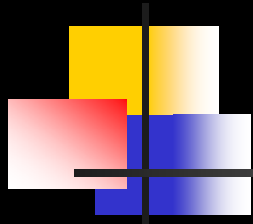
■ سرزندگی

■ یعنی اینکه تا چه اندازه شکل شهر تابع عملکردهای حیاتی، نیازهای بیولوژیکی و تواناییهای انسانی بوده و از همه مهمتر چگونه بقا همه موجودات را ممکن می‌سازد.

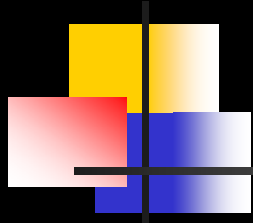
■ معني

■ يعني اينکه شهر تا چه اندازه مي تواند بوضوح درک شده و از نظر ذهني قابل شناسايي باشد و مردم بتوانند آن را در قالب در زمان و مکان تصور به تجسم در آورند و تا چه اندازه آن ساختار ذهني با ارزشها و مفاهيم جامعه در ارتباط است.

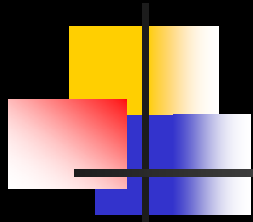
■ تناسب

■ یعنی اینکه شکل و ظرفیت فضاها، معابر و تجهیزات یک شهر تا چه اندازه با تواناییهای افراد جامعه متناسب است و همه افراد می توانند از آن امکانات استفاده کنند

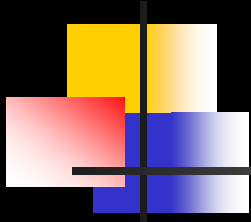
دسترسى

توانايى دسترسى به ساير افراد, فعاليتها, منابع
خدمات, اطلاعات و يا اماکن

■ نظارت و اختیار

■ استفاده و دسترسی به فعالیتها و فضاها و ایجاد تعمیر و اصلاح و مراقبت آنها توسط افراد صورت می گیرد.

■ کارایی

■ چه مقدار برای همه افراد جامعه مفید خواهد بود

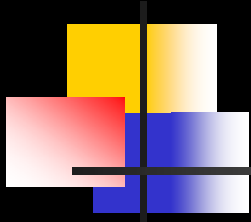
■ عدالت

■ چگونگی توزیع سود و زیان محیطی بین افراد

مختلف نظیر: برابری، نیاز، ارزش ذاتی، قدرت

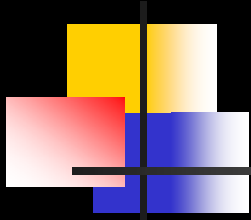
پرداخت، تلاش، کمک بالقوه، قدرت

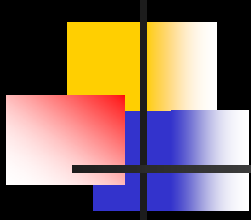

- در کنترل آن ۵ معیار باید پرسید:
- هزینه (برحسب هر عامل ارزشی) تحقق فلان میزان سرزندگی، معنی، تناسب، دسترسی و یا کنترل چقدر باشد؟
- سهم هر یک از افراد از آن چقدر است؟

سرزندگی

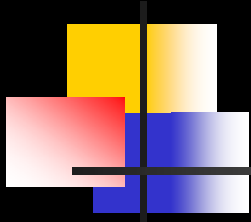
- تامین شدن سلامت و بهزیستی افراد و بقا موجودات زنده. توجه به جنبه های سلامت اجتماعی و محیطی (۳ خصالت اصلی محیط: سلامتی، عملکرد بیولوژیکی مطلوب و بقا به مفهوم ایجاد یک محیط حیاتی و یک بستر)

■ بقا: وجود مقدار کافي مواد غذايي, سوخت, آب و هوا و روش مناسبی برای دفع زباله یعنی "محصول" باید به اندازه کافي باشد تا امکان زندگی را فراهم کند.

■ کفایت مقدار لازم آب , هوا, غذا, انرژی و خدمات مربوط به مواد زاید

■ ایمنی: سکونتگاهی است که در آن خطرات, سموم و بیماری وجود نداشته و یا تحت کنترل باشد. محیط مطلوب باید از نظر کالبدی محیطی ایمن باشد (آلودگی ها, سموم, آتش سوزی, زلزله)

■ عدم وجود سموم زیست محیطی، بیماری و خطرات

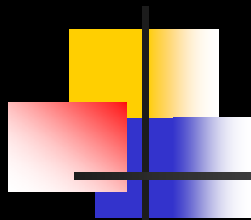
■ سازگاری: محیط باید با ساختار اصلی بیولوژیکی انسان سازگاری داشته باشد

■ میزان هماهنگی بین محیط زیست و نیازهای انسانی در مورد حرارت داخلی، حرکات موزون بدن، درک حسی و عملکرد.

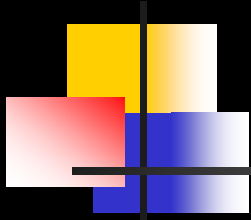
■ سلامتی و تنوع زیستی و ژنتیکی افراد تامین شود

■ ثبات کنونی و آینده کل جامعه بیولوژیکی

معني

- منظور از معني يك سکونتگاه وضوح در درك و شناختان و سهولت برقراري پيوندبين عناصر و اجزاي آن با ساير رویدادها و مکانها در يك تجلي منسجم ذهني از زمان و مکان و ارتباط اين تجلي با مفاهيم غير فضايي و ارزشها است. (توانايي تشخيص اشيا, زمانبندي رفتار, راه يابيو خواندن علايم و نشانه ها پيش نياز دسترسي و عمل موثر مي باشد)
- معني به شکل فضايي و كيفيت وابسته است با فرهنگ و منش موقعيت و تجربه و مقصد کنوني مشاهده گر بستگي دارد.

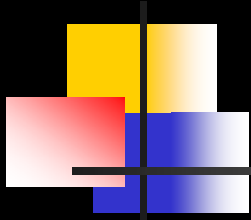
■ معاني معني:

■ هويت: يعني نتوان يك محيط را از محيط ديگر باز شناخت.
■ ساختار: در مقياس كوچك به معنای چگونگی تركيب اجزا با يكديگر و در سکونتگاه بزرگ به معنای حس جهت يابی است: دانستن اینکه يك شخص کجا است (ساختار و هويت امکان شناخته شدن فضا و زمان را در قالب الگوها معرفی می کند)

■ سازگاري: انطباق کامل شکلي ساختار محيطي با ساختار فضايي است، سازگاري زمينه ادراكي يك محيط معني دار است

■ شفافيتيا بيواسطگي: يعني شخص نحوه عمل فعاليتهاو عملکرد هاي مختلف

■ خوانايي: يعني ساکنان يك سکونتگاه قادر به به برقراري ارتباط صحيح با يكديگر از طريق عناصر كالبدی نمادی هستند. (علايم و نشانه هاي محيطي)

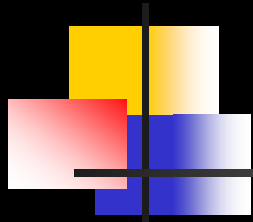

■ هویت و ساختار: اجزای شکلی معنی هستند و سازگاری و شفافیت و خوانایی اجزای مشخصی هستند که محیط را به دیگر جنبه های زندگی مرتبط می سازد.

■ معنای آرمان خوب:

■ ابزار اطلاعات درباره امور شخصی افراد حد و مرزی دارد که و برای آن و یا هنگامی که این اطلاعات از ظرفیت ذهن انسان تجاوز کند پسندیده نیست

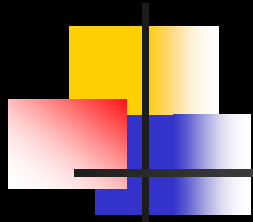
■ سکونتگاه باید زمینه ظهور معنی را ایجاد کند

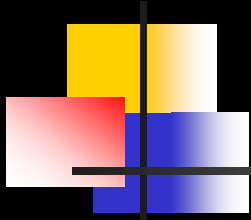
■ شناخت شبکه رفت و آمد به عنوان عامل اصلي ساختار شهر با قابل درك كردن الكوي خيابانها, ارتقا هويت خيابانها و مقصدها, خوانا كردن تقاطع ها با ايجاد توالي فضايي روشن و مشخص, ايجاد هويت بصري, مفاهيم مثل هماهنگي, زيبايي, تنوع و نظم.

تناسب

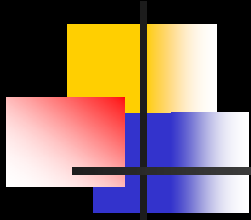

- تناسب يك سکونتگاه تا حد اندازه الگوي فضايي و زماني شهر با رفتار عادي ساکنين آن منطبق است.
- تناسب به خصوصيات جسمي انسان و نظام هاي کالبدی بطور کلي ارتباط پيدا مي کند.
- مترادف بودن تناسب با راحتی, رضایت و کارايي

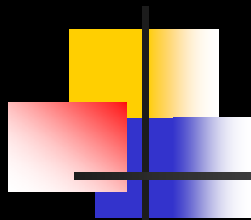
■ سازگاري خوب: كنترل و نظارت مكرر عملکرد در يك مكان و بررسي انجام آن عملکرد

- تناسب را مي توان با تغيير دادن رفتار به منظور انطباق با مكان يا برعكس افزايش داد. مردم به يك محل عادت مي كنند يا مي آموزند از آن مكان خوششان بيايد
- يك مكان مناسب و تطبيق يافته , مكاني است كه در آن عملکرد و شكل به خوبي با هم منطبق شده باشند. اين امر ممكن است از طريق انطباق مكان با فعاليت , يا برعكس و يا با انطباق متقابل صورت گرفته باشد
- معنای ديگر تناسب: توانايي تطبيق پذيري آسان يك مكان با تغييرات آتي در عملکرد است (انعطاف پذيري)
- درجات تطبيق پذيري با پيش بيني نيازهاي براي تطبيق نظام فضايي شكل و فعاليت با عملکرد احتمالي آتي اندازه گيري مي شود
- رابطه متقابل میان پيش بيني و تطبيق پذيري : اگر پيش بيني خوب باشد تطبيق پذيري راحتتر صورت مي گيرد

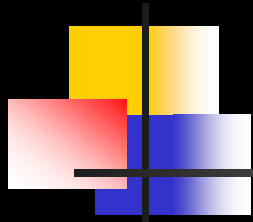
- تطبیق پذیری را می توان در غالب دو سنجه متعادل تر تدوین کرد:
- **قابلیت دستکاری:** یعنی تا چه حد يك بستر رفتاری می تواند در حال حاضر د عملکرد و یا شکل خود روال ساده و تدریجی تغییر یابد و آیا این احتمال وجود دارد که آن توانایی جوابگویی در آینده نزدیک و قابل پیش بینی پایدار بماند
- **۲ برگشت پذیری:** در صورت اشتباه شخص بتواند شبکه را به حال اولیه خود در آورد

دسترسى

- اگرچه شهرها ابتدا به دلایل نمادي و سپس به خاطر دفاع ساخته شدند اما بعدها معلوم شد يکي از امتيازات شهرها تامين دسترسى مناسب است
- انواع دسترسى: دسترسى به مکانها, دسترسى به فعاليتهاي انساني, دسترسى به کالا و منابع خاص (مواد غذايي, آب, انرژي و کالا و اطلاعات) کانالهاي حرکت و حتي زير ساختها,
- دسترسى خوب جز قوي تطبيق پذيري است

نظارت و اختیار

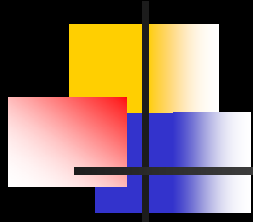

- انسان صاحب حق در فضا است:
- ۱ حق حضور و بودن در يك فضا
- ۲ حق استفاده و عمل و رفتار آزادانه در يك مكان و استفاده از امکانات و تسهیلات آن مكان
- ۳ حق اختصاص به خود
- ۴ حق تغییر و اصلاح
- ۵ حق واگذاری
- انواع نظارت در محیط:
- افراد مسئول و آموزش دیده و آموزش مردم
- موانع فیزیکی مثل دیوار و ورودی ها
- سکونتگاه خوب سکونتگاهی است که در آن نظارت در مكان مطمئن, مسئول و سازگار باشد.

عدالت و کارایی

- پیدا کردن الگوهایی که هم ارزانتر باشند و هم از نظر مصرف سوخت اقتصادی تر عمل کنند

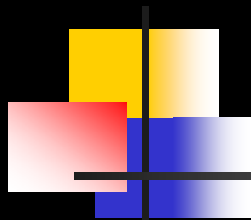

اندازه شهر و تفکر محله

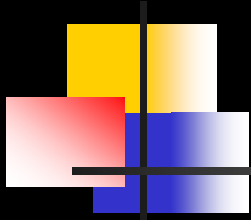
- اندازه شهر به عوامل زیر بستگی دارد:
- حمل و نقل
- مرادات اجتماعی
- دسترسی به خدمات
- نظارت اجتماعی

بافت و شبکه شهری :

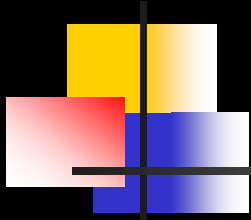
- تراکم (کیفیت حیاتی، هزینه، تناسب با رفتار مطلوب، نظارت، تطبیق پذیری،)
- ترکیب (نحوه مخلوط شدن عناصر مختلف در فضا، روش صراحت بخشیدن به عناصر شهری مثل خوانایی، اکپارچگی، تنوع، خلوص، دانه بندی)
- مقیاس: برای عناصر سکونتگاه

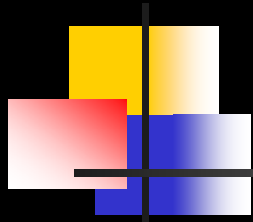
منشا ارزشهای شهری:

- تامین امنیت و آسایش (بیان قدرت و ثروت و جلال)
- انگیزه کنترل اقتصادی (حفاظت از کالا, کسب منافع, نظم به فرایند کالا و تخصیص محصولات)
- مدل ماشینی: کارایی و حمایت از فعالیت و دسترسی مناسب و تعمیر و بازسازی
- مدل ارگانیک تامین کننده نظم هستی: سلامتی, رفاه, تعادل فیزیولوژیک و تماس با طبیعت
- دلایل اقتصادی: مثل تولید کالا, ساختن و نگهداری کارایی شهر, احتراز از اتلاف انرژی و محرومیت زدایی و سود آوری
- انگیزه اجتماعی: ثبات تحریک اجتماعی, جلوگیری از تغییرات اجتماعی, کاهش آسیب اجتماعی, تقویت تسلط اجتماعی, حمایت از جوامع محلی, احساس هویت شخصی, سرزندگی, آزادی, تحریک, انتخاب فردی, خودیاری و استقلال

خصوصیات شهری :

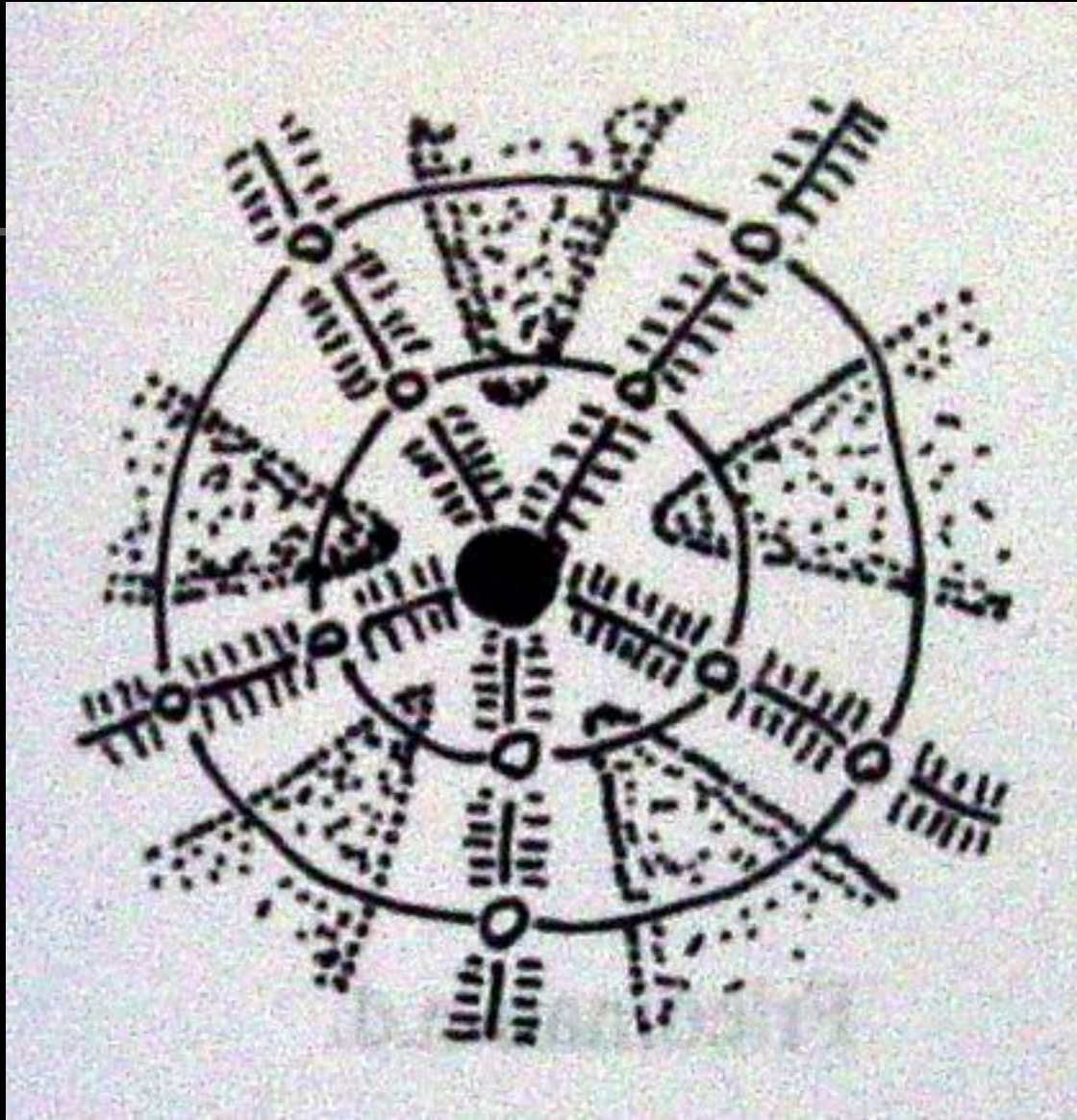
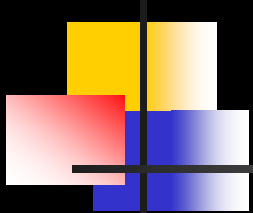
- شهریت: تنوع , بداعت, خوش منظري, روابط متقابل
- شهر نمایانگر جامعه و ماهیت جهان باشد: نمادگرایی, معانی فرهنگی, غنای تاریخی , شکل سنتی
- نظم وضوح و بیان عملکرد
- تمرکز درست طراحی شهری برای تدارك و نگهداری مثر خدمات و تسهیلات
- وجود نظام اداره شده در حال حرکت: مهمترین عناصر: بازار, عملکرد نهادی, شبکه ارتباطات غیر فضایی و فرآیند تصمیم گیری
- وجود ارزش های اصلی, نظارت محلی , تجمع گرایی, حمایت موثر, زمینه روانی خوب, تسلط گروه های اجتماعی کوچک
- دید از درون شخص: خصوصیات خوانایی, معنی , تربیت, لذت احساسی
- تامین سود و قدرت: صحنه رقابت , تخصیص , بهره برداری و تقسیم منابع
- حضور و پیچیدگی و ابهام

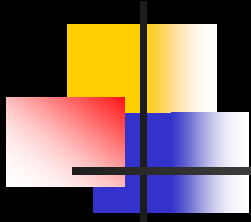

فهرستی از مدل‌های شکل سکونتگاه :

■ شکل ستاره ای:

- دارای یک مرکز با تراکم زیاد و کاربری مختلط: ۴ تا ۸ راه اصلی از آن منشعب می شود
- فعالیتهای کم تراکمتر در فاصله دورتر قرار می گیرند و با لچکی های فضایی سبز پوشیده می شوند
- الگوی مناسب برای شهرهای متوسط: سیستم شعاعی
- این الگو توجیه منطقی شکلی است که با رشد سریع مراکز شهری فشرده گذشته در امتداد خطوطی ارتباطی عمومی جدیدالتاسیس به صورت خودبه خودی پدیدار گشت
- مدل هانس بلومنفاید

■ شهرهاي اقماري:

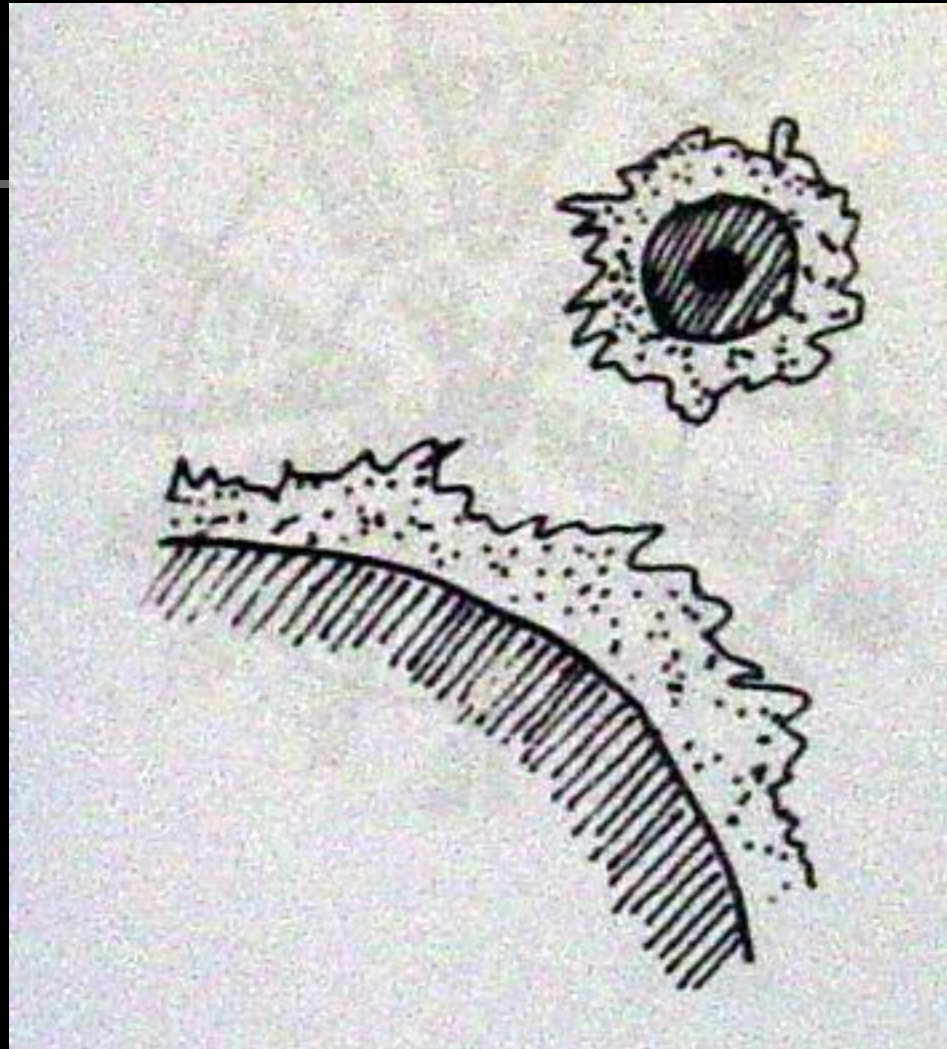
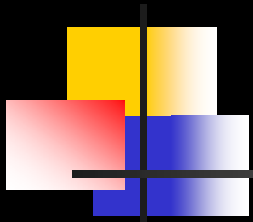
■ هسته مركزي شهر بايد به وسيله اقماري كه به اندازه محدود و فواصل معين در اطراف آن قرار مي گيرد محصور مي شود.

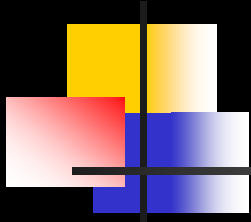
■ جدا شدن شهرك اقماري توسط اراضي کشاورزي با كمر بند سبز از مادر شهر خود

■ حفظ مركز شهر و شكل شعاعي شهر

■ با زياد شدن جمعيت شهرك جديدي احداث مي شود

■ باغشهرهاي هاوارد

■ شهر خطي:

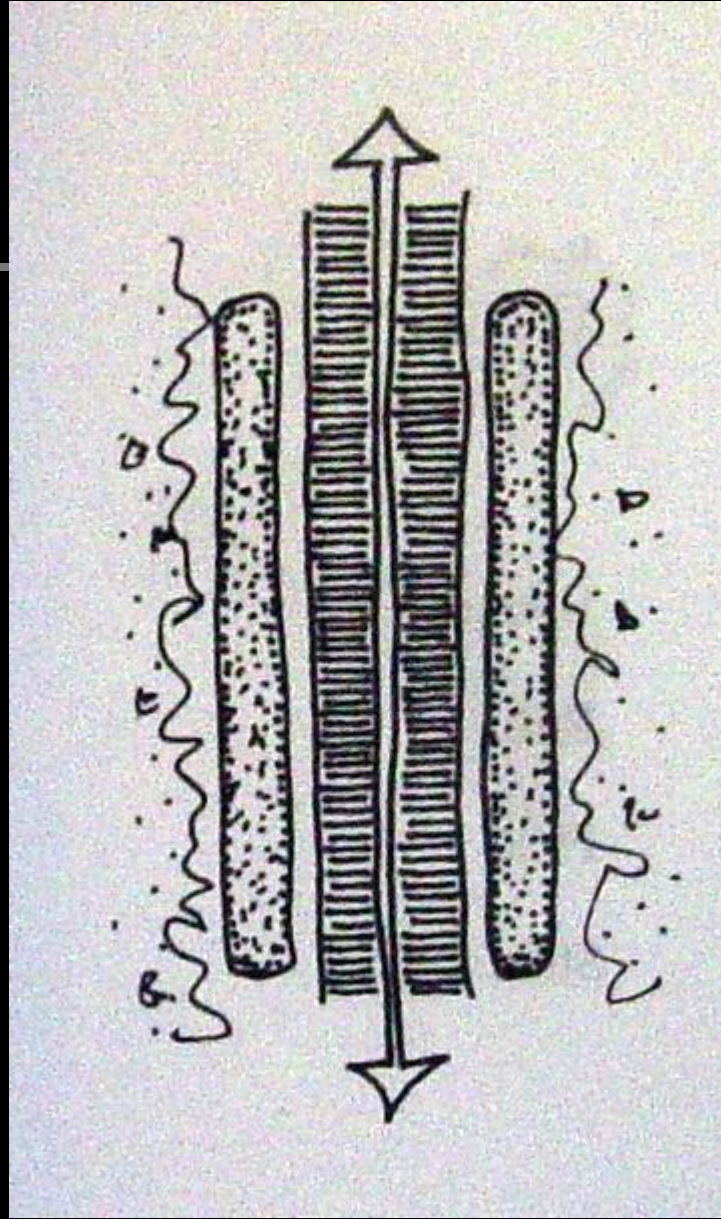
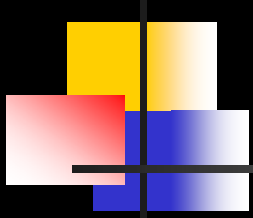
■ بر پایه يك يا چند محور موازي شكل گرفته است كه حمل و نقل فعاليت ها در کنار هم در انتها آن فضاي باز روستايي قرار گرفته است

■ مشكلات آنها: مشكل توقف در حمل و نقل: مشكل ايمني پياده, حركت دو چرخه

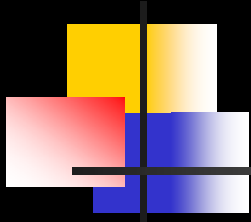
■ فقدان مركز متر اكم كه محل شكوفايي

فعاليتها شود

■ نا برابري در دسترسي و خدمات

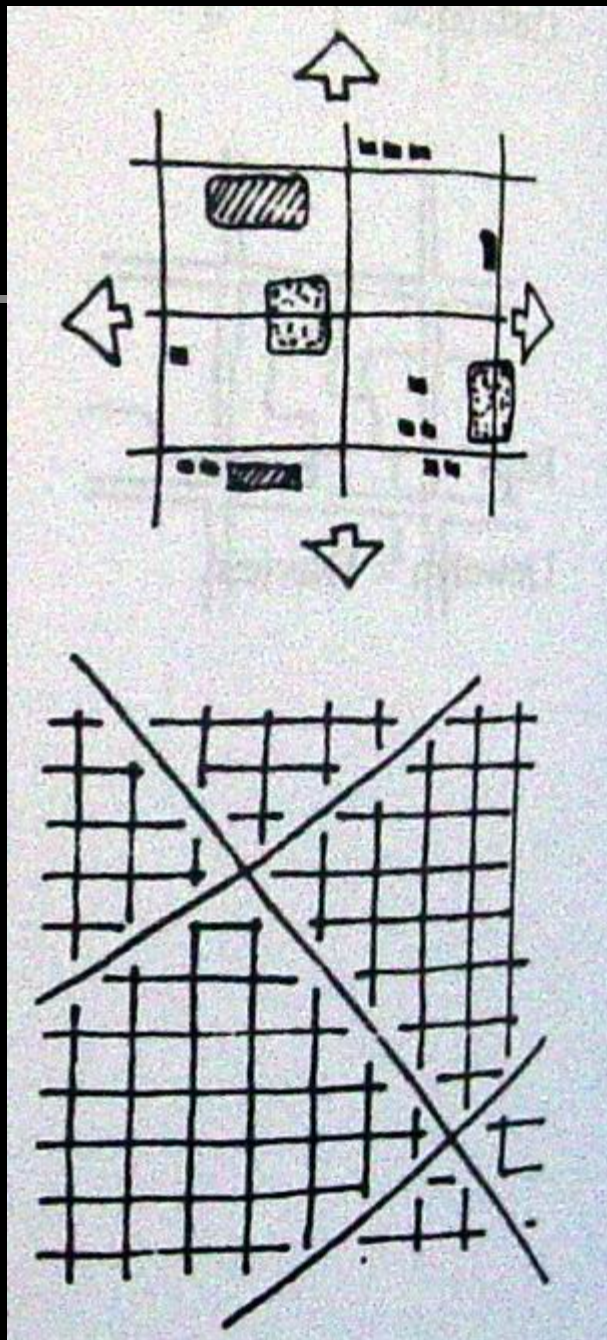
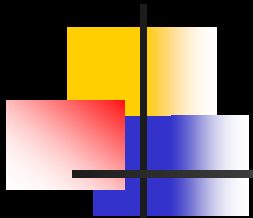

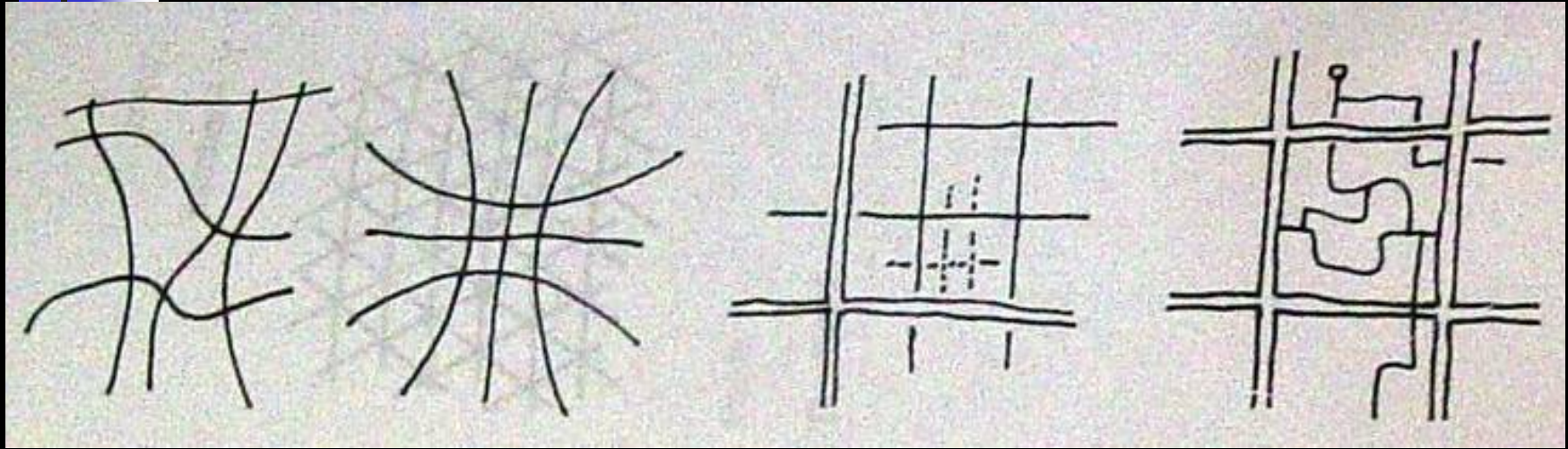
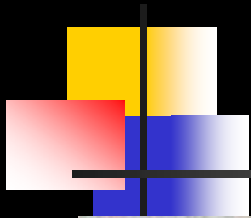
■ شهر شطرنجي منظم:

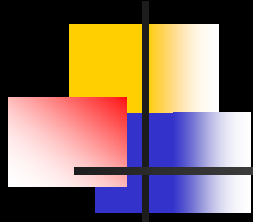
■ ایده اصلي آن: شبکه مستطیل شکل از جاده ها اراضي شهر را به بلوکهاي همسان تقسیم کرده و این وضعیت تعمیم مي یابد.

■ خصوصیات آن: کنترل مرکزي

■ تحقق حقوق برابر براي همه افراد

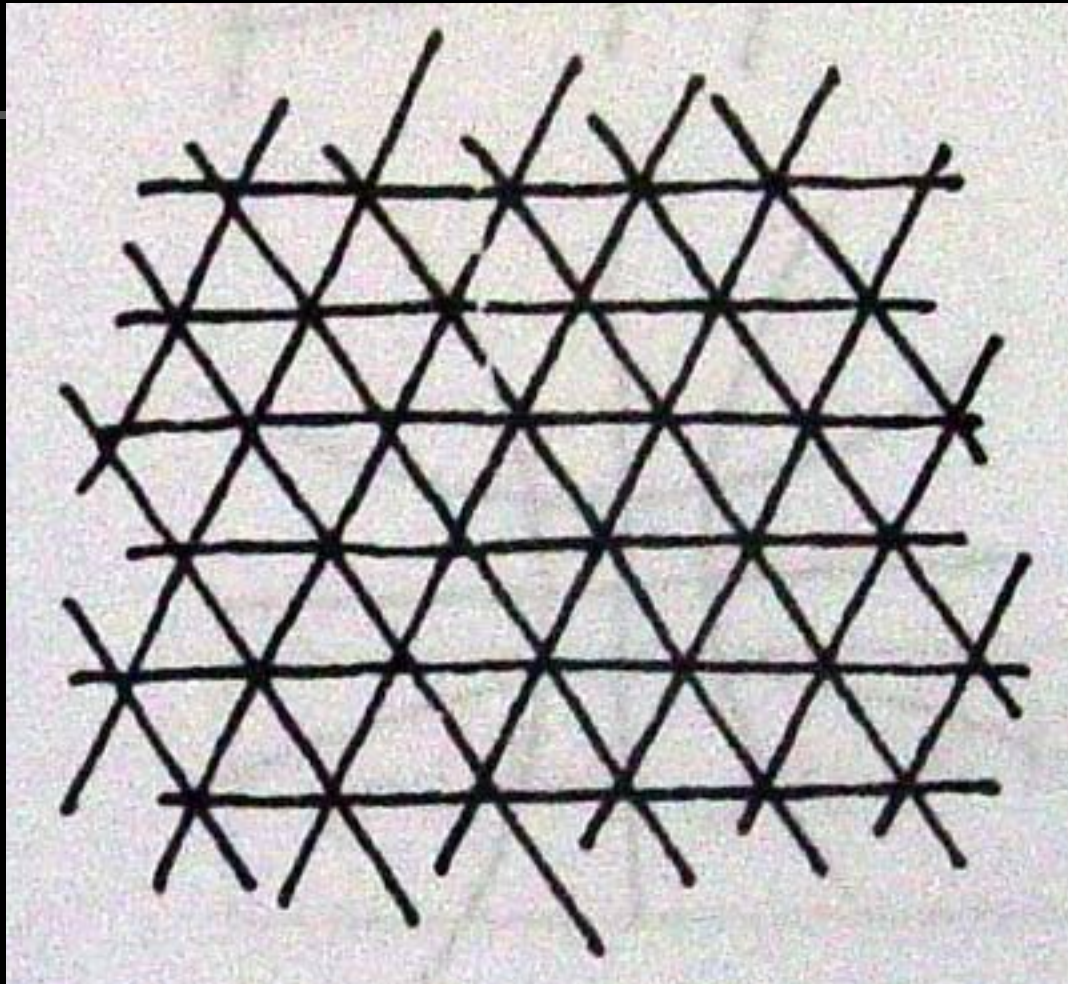
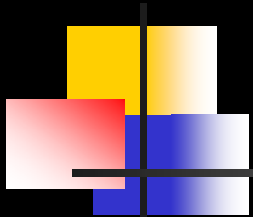

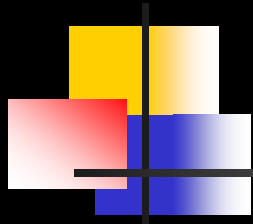

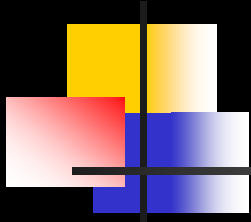
■ شکل های شطرنجی دیگر:
■ شبکه راههای موازی: توسط الکساندر

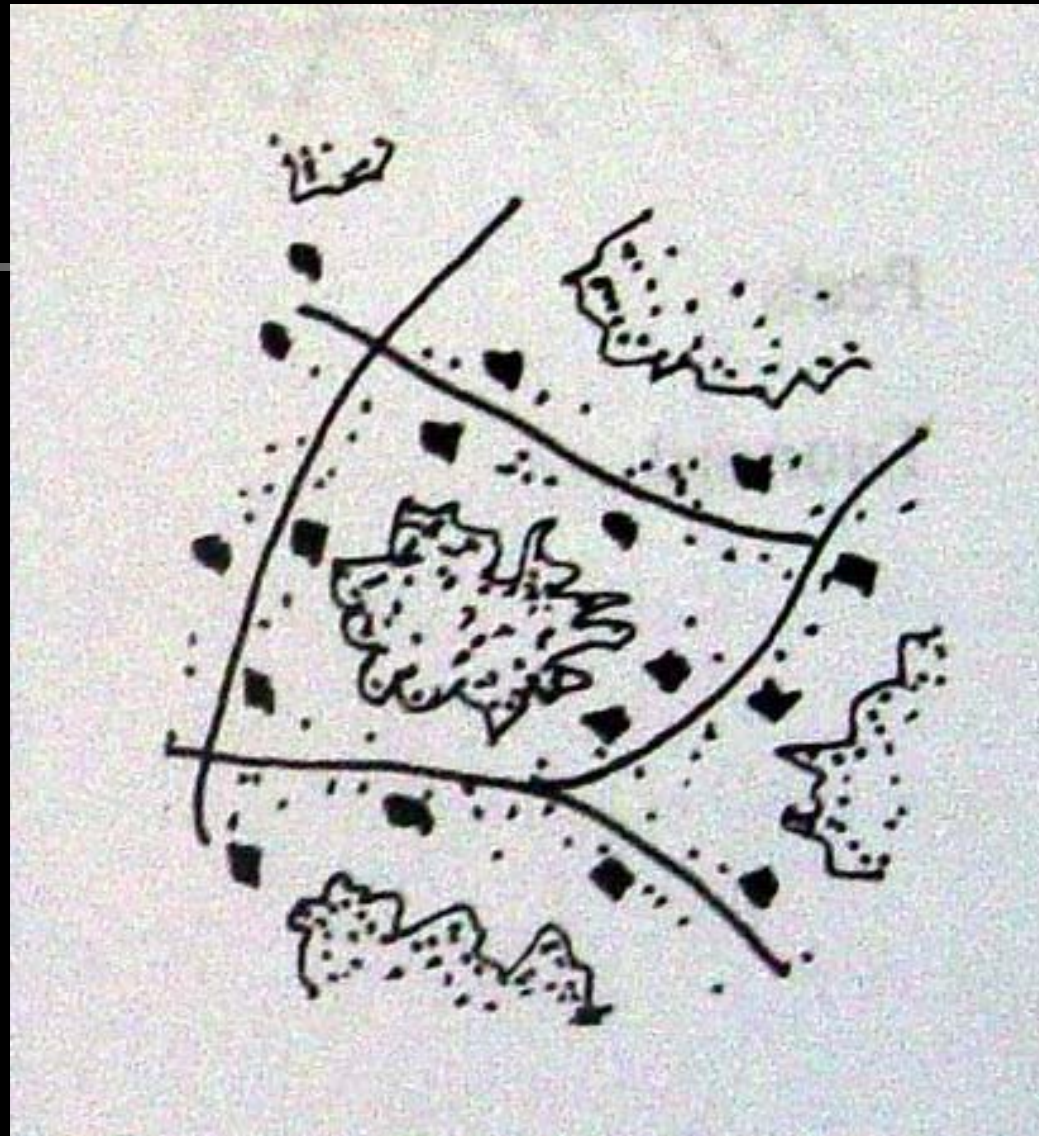
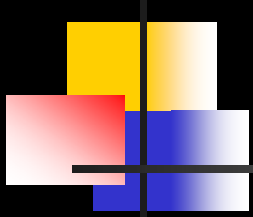
■ شبکه محوري باروکی :

- شناخت نقاط مهم پخش شده در سطح شهر و اتصال این نقاط از طریق راهها
- شبکه نا منظم مثلثي شکل با کیفیات خاص
- اولین بار به عنوان روشي برای باز کردن محورهاي دید در جنگل استفاده شد

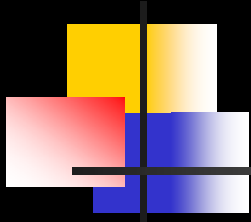

طرح شبکه توري شکل:

■ مدل الكساندر: مجتمع هاي زيستي كم تراكم, راههاي عريض و بخش عمده اراضي فضاي باز, مزارع و اراضي باير, کاربري فعال در امتداد جاده ها, شکل حمل و نقل و روابط اجتماعي

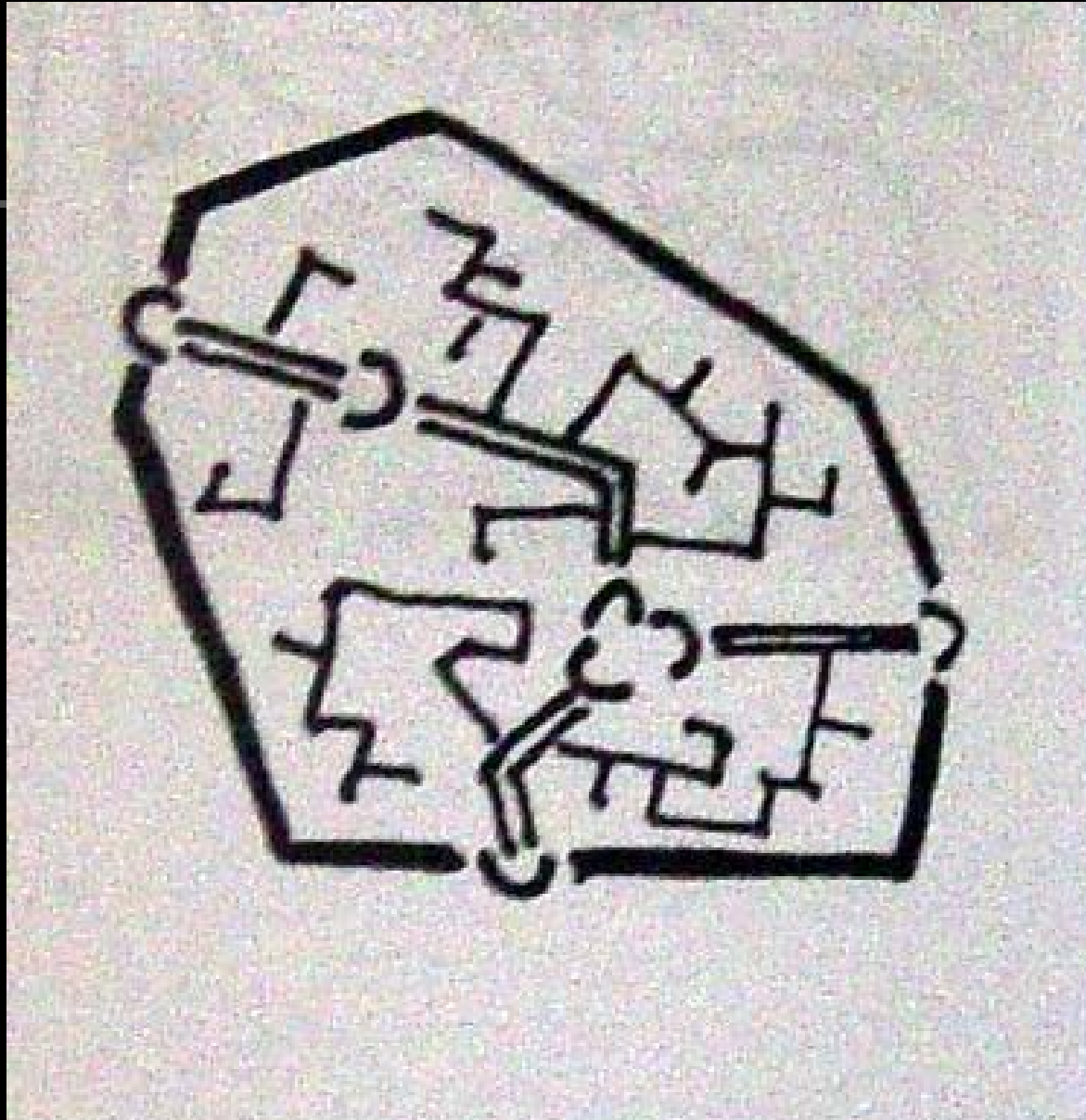
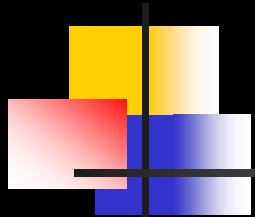

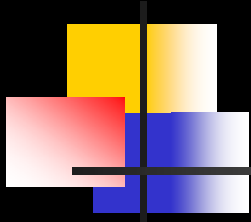

شهر درونگرا:

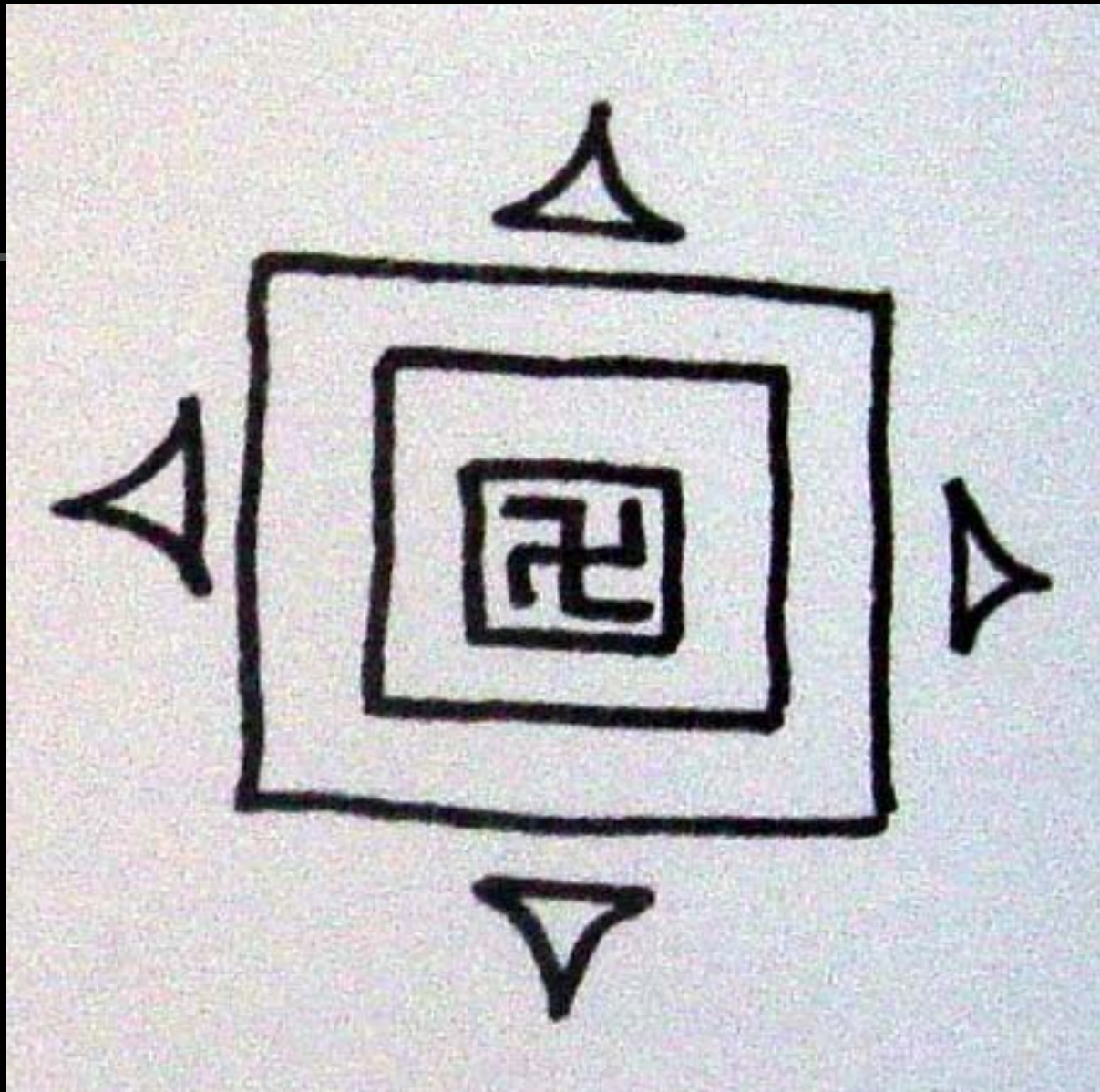
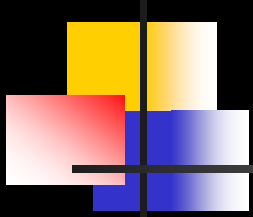
- شهر بسته و خصوصي دوران اسلامي كه از نظر رمانتيك و جاذب توريست شناخته شده است
- سلسله مراتب در اين شهرها وجود دارد.
- كيفيتهايي مثل: تقابل و تضاد، آرامش و سكون از يك طرف و تحرك و هيجان از سوي ديگر
- وجود محرميت و حس خصوصي بودن

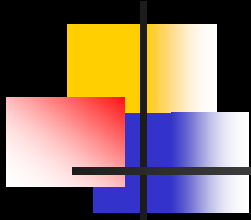

شهر آشیانه ای:

- بر اساس نظم آیینی هندی
- شهر به مثابه حلقه های در هم تنیده
- هر حلقه متعلق به قشر خاص
- نظام سلسله مراتبی در شهر
- مکان مقدس در مرکز
- فعالیت‌های روزمره در اطراف

الگوی مراکز :

الگوی مراکز:

- نظام سلسله مراتب شهری
- وجود مرکز غالب بر اساس درجه اهمیت در فاصله دورتر از مرکز

مراکز تخصصی و مراکز چند عملکردی:

- هر مرکز باید دارای کاربری های مختلط باشد و دارای تراکم بالا باشد

مراکز خطی:

- فعالیتهای در امتداد شاهراهها و خیابانهای اصلی

مراکز خرید:

- دارای مشکل جدا شدن از بافت، عدم حل معضل پیاده، عدم نظارت اجتماعی

مراکز متحرک: مثل نمایشگاهها

- مراکز سلولی
- گستردگی و تمرکز
- اختلاط و تفکیک
- شخصیت بافت فضایی